

EUROOPA
KONTROLLIKODA

Kõne
5. oktoober 2023

Euroopa Kontrollikoja presidendi Tony Murphy kõne

**Euroopa Kontrollikoja eelarveaasta 2022 aastaaruande
esitlemine**

Euroopa Parlamendi eelarvekontrollikomisjonile

5. oktoober 2023

Erinevuste korral tuleb lähtuda suulisest tekstist.

Lugupeetud esimees,

austatud liikmed,

härri volinik,

[nõukogu eesistujariigi esindaja]

Mul on hea meel olla täna siin ja tutvustada teile kontrollikoja 2022. aasta aastaaruande peamisi leide ja põhisõnumeid. Minuga koos on minu lugupeetud kolleeg ja meie aastaaruande eest vastutav liige Jan Gregor.

Enne peamiste leidude ja sõnumite arutamist sooviksin kõigepealt rõhutada meie aastaaruande tähtsust.

- Tegemist on kontrollikoja põhitootega, mis nõuab märkimisväärseid jõupingutusi ja tööd.
- Aastaaruande peamine eesmärk on teha kindlaks parandamist vajavad valdkonnad ja võimalikud riskid, mis hõlmavad kõiki ELi tegevusvaldkondi.
- Selle lõppeesmärk, mis täiendab meie muud käimasolevat audititööd, on toetada eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetlust ja suurendada ELi kodanike usaldust, parandades aruandekohustust ja läbipaistvust.

Oma leidudes juhime sageli tähelepanu kulutustele, mis ei vastanud eeskirjadele. Samuti toome välja positiivsed aspektid, kui leiame, et miski toimib hästi.

Millised on meie 2022. aasta aastaaruande peamised järeldused?

Nagu varasematel aastatel, leidsime ka tänavu, et ELi raamatupidamise aastaaruanne annab ELi finantsolukorrast õige ja õiglase ülevaate. Esitame raamatupidamise aastaaruande usaldusväärse kohta märkusteta auditiarvamuse.

Kogutulu oli 245 miljardit eurot. Tulud ei olnud vigadest oluliselt mõjutatud. Tulude kohta esitame samuti märkusteta arvamuse. Oluline on märkida, et meie arvamuses ei võeta arvesse käibe- ja tollimaksude alalaekumisega seotud tasumata jäänud summasid, kuna neid summasid ei ole tuludena kirjendatud.

Järgmiseks käsitlem kulutusi. ELi pikaajaline eelarvepakett hõlmab mitmeaastast finantsraamistikku koos taasterahastuga „NextGenerationEU“ (NGEU). NGEU vahenditest moodustab suure osa taaste- ja vastupidavusrahastu, mille puhul kasutatakse mitmeaastasest finantsraamistikust erinevat rakendamismudelit. Seetõttu esitame 2022. aasta kulutuste seaduslikkuse ja korrektsuse kohta kaks eraldi arvamust:

ühe ELi traditsiooniliste eelarvekulutuste ning teise taaste- ja vastupidavusrahastu kulutuste kohta.

Alustan ELi eelarvekulutustest ning keskendun meie arvamusele ja leidudele.

760 tehingust koosneva esindusliku valimi põhjal tõusis õigusnormide rikkumiste üldine tase 2022. aastal 4,2%-ni võrreldes 3,0%-ga 2021. aastal (2020. aastal 2,7%). Arvestades tuvastatud vigade laialdast esinemist, esitame neljandat aastat järjest kulutuste kohta vastupidise arvamuse.

ELi eelarvet auditeerides eristame eelarvevaldkondi riskide alusel, liigitades need kas suure või väikese riskiga valdkondadeks. Kuna ELi eelarve struktuur aja jooksul muutub, on suure riskiga kulutuste osakaal meie auditi andmekogumis kasvanud selge enamuse – 66,0%-ni (2021. aastal 63,2%).

Suure riskiga kulutuste veamäär on hinnanguliselt 6,0% (2021. aastal 4,7%). Suure riskiga valdkonnad on ühtekuuluvus, aga ka muud ELi poliitikavaldkonnad, sealhulgas „Ühtne turg“, „Ränne“, „Julgeolek“, „Naabus“ ja osaliselt „Loodusvarad“.

Seevastu väikese riskiga kulutuste puhul jääb veamäär meie hinnangul allapoole 2% olulisuse läve. See kategooria hõlmab toetusõigustel põhinevaid kulutusi, nagu otsetoetused põllumajandustootjatele, Erasmuse toetused üliõpilastele ning ELi ametnike töötasud ja pensionid.

Loodetavasti saite ettekujutuse kontrollikoja hinnangulise veamäära jagunemisest. Edasi käsitlen konkreetseid poliitikavaldkondi, et illustreerida tüüpilisi leide, mis mõjutavad meie üldist veamäära.

Alustame ühtekuuluvusest, kus meie hinnangul on veamäär 6,4% (2021. aastal oli see 3,6%), mis tähendab peaaegu 80%-list suurenemist võrreldes eelmise aastaga. See kasv on murettekitav, ja seda mitte ainult ühtekuuluvuspoliitika puhul, vaid ka selle võimaliku mõju tõttu muudele ELi eelarvejagudele, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastule, millega seotud investeerimisprojektid on suures osas sarnased ühtekuuluvuspoliitika kulutustega.

Meie hinnangulist veamäära suurendasid kõige rohkem toetuskõlbmatud kulud ja siseturu (eelkõige riigihangete ja riigiabi) eeskirjade rikkumine.

Ühtekuuluvuse valdkonnas toetume suurel määral riiklike auditeerimisasutuste tööle. Leidsime, et selliste kindlustandva teabe pakettide osakaal, mille puhul auditeerimisasutused olid ebaõigesti teatanud, et allesjäänud veamäärad jäävad alla 2%, oli 2022. aastal suurenenud 61%-ni (2021. aastal 39%), mis on suurim osakaal alates nende pakettide kontrollimise alustamisest 2017. aastal. See näitab selgelt, et

auditeerimisasutuste töös on püsivaid puudusi, mis omakorda piirab oluliselt seda, mil määral me saame nende tööle tugineda.

Edasi vaatlen järgmist suurt kuluvaldkonda, rubriiki „Loodusvarad ja keskkond“, mille kulutused on meie hinnangul oluliselt vigadest mõjutatud (veamäär 2,2%, 2021. aastal 1,8%). Otsetoetused, mis moodustavad 66% selle valdkonna kulutustest, ei olnud olulisel määral vigadest mõjutatud. Muud kuluvaldkonnad, nagu maaelu areng, turumeetmed, merendus, kalandus, keskkond ja kliimameetmed, olid aga endiselt olulisel määral vigadest mõjutatud.

Ühtse turu, innovatsiooni ja digitaalvaldkonna puhul leidsime, et veamäär vähenes 4,4%-lt 2021. aastal 2,7%-le 2022. aastal. Programm „Horisont 2020“ on endiselt teadusuuringute ja innovatsiooni peamine algatus. Selline veamäär vähenemine on positiivne suundumus. Tõime välja teatavad lihtsustused, mis on vähendanud toetusesaajate halduskoormust ja potentsiaalselt vähendanud ka vigade esinemise riski.

Tuvastatud vigade liikidest rääkides esines kõige rohkem vigu teadusuuringute ja innovatsiooniga seotud kulutustes, eelkõige personalikuludes.

Võttes arvesse rände ja piirihalduse kasvavat tähtsust viimastel aastatel, lõi Euroopa Liit konkreetselt nende poliitikavaldkondade jaoks mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 rubriigi 4. Märkimisväärne osa selle valdkonna 2022. aasta kulutustest oli endiselt seotud 2014.–2020. aasta mitmeaastase finantsraamistiku lõpetamata projektide ja algatuste lõpuleviimisega.

Avastasime vigu peaaegu pooltes meie kontrollitud tehingutest.

Rubriigis „Naabus ja maailm“ sisaldas ligi pool auditeeritud tehingutest vigu ning hoolimata valimi piiratud suuruselt kinnitavad meie leiud, et selle rubriigi vea risk on jätkuvalt suur.

Viimane rubriik, „Haldus“, ei ole sarnaselt eelmistele aastatele meie hinnangul oluliselt vigadest mõjutatud.

Selline ongi kokkuvõttes meie 2022. aasta aastaaruande eelarvekuludega seotud vastavuskontrolli tulemus. See näitab ELi eelarvekulutuste üldise veamäär suurenemist, eelkõige ühtekuuluvuse valdkonnas, mis moodustab nüüd 40% eelarve kogukuludest.

Daamid ja härrad

Järgmiseks käsitlen meie taaste- ja vastupidavusraha kulude auditit. Tegemist on meie teise kulutuste kohta esitatud arvamusel, mis tuli esitada eraldi, sest võrreldes

ELi eelarvekulutustega mitmeaastase finantsraamistiku raames on taaste- ja vastupidavusrahastul erinev rakendamismudel.

Oluline on meeles pidada, et taaste- ja vastupidavusrahastu on kavandatud ajutiseks reageerimiseks kriisile ning hõlbustab rahaliste vahendite kiiret väljamaksmist, et aidata liikmesriikide majandusel taastuda.

Kuigi edusammud on oodatust aeglasemad, said 11 liikmesriiki 13 toetusmakset kogusummas 47 miljardit eurot. Hindasime peaaegu kõiki 274 vahe-eesmärki ja 37 sihti, mis olid seotud 13 tehtud maksega. Peamiselt tugines meie hinnang maksete tegemiseks seatud tingimusel, et vahe-eesmärgid ja sihid peavad olema rahuldavalt täidetud. Lisaks kontrollisime vastavust taaste- ja vastupidavusrahastu määruises sätestatud peamistele rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele.

Jõudsime järeldusele, et 15 vahe-eesmärgi ja sihi puhul esines korrektsusega seotud probleeme. Need probleemid tulenesid kas toetuskõlblikkuse tingimuste mitterahuldavast täitmisest või täitmata jätmisest. Samuti leidsime oma töö käigus puudusi taaste- ja vastupidavusrahastu kontrollisüsteemis. Nii kvalitatiivsetele kui ka kvantitatiivsetele kaalutlustele tuginedes esitame taaste- ja vastupidavusrahastu 2022. aasta kulutuste kohta märkustega arvamuse. Taaste- ja vastupidavusrahastu kulutuste mudeli eripära tõttu ei saa me arvutada veamäär, mis oleks kas sisuline või otseselt võrreldav mitmeaastase finantsraamistiku kulutuste veamääraga.

Taaste- ja vastupidavusrahastu kavandamisega seoses tuleb nentida, et sellega seotud liikmesriikide kavade hindamiseks ja heakskiitmiseks oli pandeemia ajal väga vähe aega. Oma audititöö käigus puutume aga sageli kokku vahe-eesmärkide või sihtidega, mis on ebamääraselt määratletud, mistõttu on keeruline hinnata, kas need on saavutatud või mitte.

Korrektsuse hindamine on seega meie jaoks jätkuvalt keeruline, sest kvalitatiivsete saavutuste hindamiseks on vaja anda mitmeid hinnanguid, mis toob kaasa mitmesuguseid võimalikke tõlgendusi. Samuti märgime, et komisjoni maksete peatamise meetodika, mis on rahastamisvahendi oluline aspekt, on subjektiivne ja sõltub arvamustest. Erinevad järeldused ja tõlgendused, mida taaste- ja vastupidavusrahastu subjektiivsete arvamuste tõttu võimaldab, rõhutavad puudusi selle üldises ülesehituses. Samuti on oluline märkida, et kvalitatiivsete tegurite hindamise piirangutel oli oma osa selles, et esitasime märkustega arvamuse.

Meie taaste- ja vastupidavusrahastu kulutuste korrektsust käsitlev vastavusaudit on vaid üks aspekt kogu tööst, mida teeme selle uue rahastamisvahendi hindamiseks.

2023. aasta septembri lõpuks oli välja makstud ainult ligikaudu 31% kõigist toetustena jaotamiseks mõeldud vahenditest ja vaid 21%, kui võtta arvesse ka liikmesriikidele

antud laene. Seega ei ole me veel jõudnud punkti, kus saaksime põhjalikult hinnata rahastu üldist tulemuslikkust. Taaste- ja vastupidavusrahastu üldist tulemuslikkust saab hinnata ainult meie iga-aastaste vastavusauditite ning nii käimasolevate kui ka kavandatud tulemusauditite tulemuste kombineerimisel.

Lisaks oleme juba avaldanud auditoruanded, milles tuuakse esile taaste- ja vastupidavusrahastu ülesehituse ja rakendamise varajaste etappidega seotud puudused ja probleemid. Ühes sellises aruandes taaste- ja vastupidavusrahastu komisjoni kontrollisüsteemi ülesehituse kohta tõime esile ELi tasandi kindluse andmise ja vastutusalased lüngad, ning väljendasime muret selle pärast, kas taaste- ja vastupidavusrahastust rahastatavad investeerimisprojektid on kooskõlas nii ELi kui ka riiklike eeskirjadega, nagu hanke- ja riigiabi-eeskirjad. Liikmesriikide maksetaotlusi hinnates ei kontrolli komisjon süstemaatiliselt nende eeskirjade järgimist.

Meie mure selle kindluse puudumise pärast süveneb, kui vaadata meie 2022. aasta aastaaruandes toodud ühtekuuluvuse valdkonna tulemusi, kus veamäär on eelmise aastaga võrreldes 80% suurenenud. Ühtekuuluvusprogrammide kaudu rahastatavad projektid on sageli sarnased taaste- ja vastupidavusrahastust rahastatavate projektidega. See toob taaste- ja vastupidavusrahastuga seoses ELi finantshuvidel kaasa kriitilise tähtsusega riski, kui selliseid eeskirju ei kontrollita süstemaatiliselt kõigil tasanditel. Kuna tulevikus hakatakse taaste- ja vastupidavusrahastust rahastama rohkem investeerimisprojekte, suureneb see risk edaspidi märkimisväärselt.

Seni on minu tähelepanu keskmes olnud peamiselt meie vastavusaudititega seotud töö. Siiski on ka muid ELi eelarve aspekte, mis nõuavad pidevalt meie tähelepanu.

ELi eelarve ja NGEU toetustega seotud täitmata kulukohustused, mis kujutavad endast võlakohustusi, kui neid ei vabastata, suurenesid 2022. aasta lõpuks rekordilisele tasemele – 453 miljardit eurot. See tähendab 33% suurust kasvu võrreldes 2021. aastaga, mil täitmata kulukohustuste summa oli 342 miljardit eurot. See tuleneb peamiselt vahendite suuremast kulukohustustega sidumisest NGEU rakendamise teisel aastal.

Surve suurendada kulutusi suurendab survet haldusressurssidele ja sellest tulenevalt suureneb ka vearisk. Lisaks, kui jagatud eelarve täitmise vormis hallatavate fondide rakendamine 2024. ja 2025. aastal märkimisväärselt ei kiirene, suureneb kulukohustustest vabastamise tõenäosus mitmeaastase finantsraamistiku tsükli hilisemas etapis hüppeliselt.

Kulutusi tuleb aga ka rahastada. Lisaks liikmesriikide osamaksetest saadavale rahastamisele laenab EL ka turgudelt, peamiselt ELi eelarvega tagatud pikaajalisi võlakirju. Laenuvõtmine oli NGEU ning liikmesriikidele ja kolmandatele riikidele antava finantsabi üks rahastamisallikaid. See võlg suurenes 2022. aastal eelarveaasta lõpuks

344 miljardi euron (2021. aastal 237 miljardit eurot), mis tuleneb peamiselt uutest NGEU, TERA ja makromajandusliku finantsabi laenudest. NGEU laenu tagasimaksmine peab algama hiljemalt 2028. aastal ja lõppema 2058. aastaks, mis tähendab, et selle peab tagasi maksma järgmine põlvkond.

Meie aastaaruanne sisaldab rohkesti üksikasjalikku lisateavet ja leide, mida hea meelega täna tutvustaksin, kuid kahjuks ei ole selleks piisavalt aega. Kutsun teid aga üles meie aastaaruandes ja ELi auditi lühikokkuvõttes esitatud põhjalike leidudega ise tutvuma. Mõlemad dokumendid on teile edastatud.

Kokkuvõttes on väga selge, et ELi eelarvemaastik laieneb ja on muutumas keerukamaks. Täna käsitlesin vaid osakest sellest maastikust ja näitasin, et kuigi paljud aspektid toimivad hästi, seisab EL jätkuvalt silmitsi märkimisväärsete probleemidega. Nende probleemidega tegelemisel on väga oluline mõista, et ebakindlus võib püsima jääda, ning võib esineda olukordi, kus jõutakse eri järeldustele. Siiski on hädavajalik üheskoos edasi liikuda ning edendada koostööd parema ja kestlikuma Euroopa ülesehitamiseks.

Aitäh!